

Julia Burgers-Drost
Marjolein van Diest

Zeer oud zeer

Uitgeverij Zomer & Keuning

1980

Zenuwachtig trok Lena Bezemer haar rokje recht. Zat haar blouse niet scheef dichtgeknoopt? Ze gleed met haar vingers over de rij knoopjes: in orde. Opgelucht streek ze de stof glad. Voor de zekerheid maakte ze het bovenste knoopje ook nog even dicht.

Haar contactpersoon bij het uitzendbureau, Annemarie van Dalen, had haar nogal smalend verteld over haar voorgangster. Deze Lydia had zich verbeeld dat ze haar baas, die sinds twee jaar weduwnaar was, aan de haak zou kunnen slaan. Smachtende blikken waren aan de lopende band zijn deel geweest, evenals het moeten aanschouwen van steeds uitdagender kledij. Lydia had het veld moeten ruimen omdat de situatie door haar gedrag ‘onhoudbaar’ was geworden, aldus Annemarie.

‘Ik ga ervan uit dat u geen rare dingen in uw hoofd haalt?’ had ze gevraagd, terwijl ze Lena van top tot teen opnam.

Lena wist niet of ze zich beledigd of geveleid moest voelen door deze vraag. Vond Annemarie haar met haar veertig jaar zo oud, dat geen man haar een tweede blik waardig zou keuren? Of achtte ze Lena gewoon verstandiger dan de jonge Lydia?

‘Geen zorgen. Ik heb net mijn man verloren, mijn hoofd staat niet naar een nieuwe relatie,’ was haar kalme reactie geweest.

Annemarie had een kleur gekregen en iets onduidelijks gemompeld.

‘Mevrouw... Bezemer?’ Een diepe mannenstem rukte haar uit haar overpeinzingen.

‘Ja, dat ben ik!’ haastte ze zich te antwoorden. Ze stond op en pakte de uitgestoken hand aan.

‘Jan Sluys. Welkom, komt u verder,’ noodde de man, die een grijs pak droeg. Pas toen ze goed en wel zat in de aangeboden stoel, kreeg ze de kans hem wat beter op te nemen. Jan Sluys liep op zijn gemak om het grote bureau heen en nam plaats op de zwarte leren stoel die erachter stond.

‘Zo, eens even kijken,’ zei hij, terwijl hij een stapeltje papieren ordende. Lena vond hem lijken op een oudere versie van Tom Hanks, een van haar favoriete acteurs. Wat langer en breder, maar qua gezicht had hij er veel van weg. Zouden zijn ogen ook bijna spleetjes

worden als hij lachte?

‘Het uitzendbureau heeft uw cv gefaxt.’ Hij legde het papier opzij. ‘Maar cv’s kunnen er prachtig uitzien, ze zeggen weinig over hoe iemand in werkelijkheid is. Vertelt u eens in uw eigen woorden over uzelf, uw motivatie. Waarom zou u hier willen komen werken?’ vroeg hij, met een armzwaai die het hele bedrijf moest omvatten. Hij lachte erbij en Lena zag dat hij inderdaad net zulke ogen had als Tom Hanks – ze gingen bijna dicht als hij lachte.

Streng riep ze zichzelf tot de orde. Concentreer je nu, Lena! Deze man had geen behoefte aan een tweede Lydia. En ze had echt een baan nodig, dus ze moest nu een professionele indruk maken. Met een kalme glimlach begon ze te vertellen.

‘Het is gelukt, ik heb de baan!’ riep Lena toen ze het uitzendbureau binnenliep.

Annemarie glimlachte haar toe. ‘Ik had niet anders verwacht. U bent geknipt voor deze functie. Meneer Sluys belde al en zei dat u een zeer competente indruk maakte. Gefeliciteerd! Ga zitten, dan maken we de zaak rond.’

Nog voor Lena had plaatsgenomen, begon Annemarie al druk te vertellen. ‘Sluys Bouw is een middelgroot bedrijf. Dat betekent dat u als secretaresse van de directeur een soort spin in het web bent. Het is niet voor iedereen weggelegd, maar ik ben blij dat meneer Sluys dezelfde kwaliteiten in u ziet die wij ook zagen.’

Lena sloeg haar benen over elkaar en veegde een blaadje van haar laag gehakte pump, haar verstandige schoenen, zoals ze die noemde. ‘Wat een mooi compliment, dank u wel.’

Annemarie keek haar wat beschaamd aan, zag Lena. Ze had vast spijt van haar opmerking eerder vandaag, toen ze het over de smachtende Lydia hadden gehad en Annemarie haar had gevraagd of zij ook romantische verwachtingen koesterde. Waarschijnlijk had Annemarie nu pas haar dossier goed gelezen, waarin stond dat Lena de afgelopen paar jaar niet gewerkt had omdat ze haar zieke man had verzorgd. Na bijna twee jaar was hij aan de gevolgen van kanker overleden. Sinds die tijd had ze via uitzendbureaus diverse baantjes gehad. Maar dit was de eerste keer dat ze een serieuze functie kreeg aangeboden.

Ze glimlachte naar Annemarie, want het zat niet in haar aard haatdragend te zijn.

De jonge vrouw lachte opgelucht terug. ‘Als u het net zo goed doet als tot nu toe, gezien de beoordelingen van eerdere werkgevers die in uw dossier zitten, heb ik er alle vertrouwen in,’ zei ze warm.

Lena had het zo druk met ontdekken hoe Sluys Bouw reilde en zeilde, dat de maanden ongemerkt voorbijvlogen. De veelbesproken Lydia was er natuurlijk niet meer om haar in te werken, dus moest ze zichzelf alles eigen maken. Als rechterhand van Jan Sluys was ze inderdaad een manusse-van-alles. Ze hield contact met de boekhouding, personeelszaken, inkoop, de werkvloer, noem maar op.

Na enige tijd deed ze voorzichtig enkele voorstellen om het werkproces wat efficiënter te laten verlopen. Jan Sluys was blij verrast door haar initiatiefrijke instelling, liet hij haar herhaaldelijk weten. Toen de standaardtermijn van het uitzendbureau verstreken was, bood hij haar dan ook een jaarcontract aan. Blij nam ze het aanbod aan.

‘En dan moeten we elkaar ook maar gaan tutoyeren,’ stelde hij voor. ‘We zijn hier niet zo formeel, en het is behoorlijk vermoeiend om telkens “mevrouw Bezemer” te moeten zeggen.’

De bouw zat in een dip, net als de gehele economie. Hierdoor moest er meer werk gedaan worden door minder mensen en kwam het geregeld voor dat ze om vijf uur nog niet klaar waren. Soms liet Jan haar wat eten halen bij de chinees op de hoek en aten ze hun maaltijd tussen de bedrijven door op. In het begin vond Lena dat nog erg lekker, omdat ze bijna nooit chinees at. Maar op een gegeven moment kwam de nasi haar neus uit en zorgde ze dat ze wat extra brood en beleg meenam van huis op drukke dagen.

Lena had gemerkt dat Jan Sluys altijd klokslag acht uur naar huis belde, wat er ook gebeurde. Hij sprak dan eerst met zijn huishoudster, Jannie Blok, over het verloop van de dag. Daarna kreeg hij zijn tienjarige dochtertje Louise aan de telefoon.

Zo ging het vandaag ook weer. Lena zat achter haar schrijfmachine en hoorde hoe Jan zijn dochter begroette. Zoals wel vaker luisterde ze stiekem mee, en ze glimlachte toen ze zijn diepe lach hoorde.

‘Hoe was jouw dag, liefje?’ vroeg hij op tedere toon. Klaarblijkelijk had Louise van alles te vertellen, en Jan hoefde alleen maar af en toe dingen te zeggen als ‘Echt waar?’ en ‘Dat heb je goed gedaan!’ Toen ze uitgepraat waren, vroeg hij of Jannie weer aan de lijn kon komen.

Net als altijd zei hij: ‘Als ik jou niet had, Jannie...’ Hij lachte, waarna hij afscheid nam met een opgewekt: ‘Tot straks!’

Wat een lieve man was het toch. Lena wist hoe het was om een geliefde te moeten verliezen, maar ze kon zich er geen voorstelling van maken hoe hartverscheurend het moest zijn om daarna ook nog eens je kind alleen op te voeden. En hij deed het blijkbaar heel goed, want ze kon horen als hij met zijn dochter belde, dat ze een heel innige band met elkaar hadden.

Toen ze Jan Sluys in zijn kantoor hoorde lopen, boog Lena zich snel weer over de brief die ze aan het typen was. *Graag horen wij of u van deze offerte gebruik wilt maken...*

‘Wat jammer dat papa me vanavond niet komt instoppen,’ treurde Louise intussen.

Jannie, die haar naar bed had gebracht, streek het meisje over de blonde haren en trok het dekbed nog een stukje omhoog. ‘Gelukkig dan maar dat ik er tenminste nog ben,’ plaagde ze haar.

Het meisje zette grote ogen op. ‘Maar daar ben ik ook heel blij om, hoor, Jannie!’ Ze legde een warm handje tegen Jannies wang. Jannies honingblonde haar, in een strakke boblijn geknipt, gleed naar voren toen ze zich bukte om het kind op haar voorhoofd te kussen.

‘Jannie? Gaat papa ook dood, net als mama?’

Met een brok in haar keel zei Jannie: ‘Natuurlijk niet, liefje!’

‘En als het nou toch gebeurt?’ klonk het benauwd.

‘Dan ben ik er nog. Wat er ook gebeurt, ik zal er altijd voor je zijn. Altijd!’ beloofde ze stellig.

Met een zucht draaide Louise zich op haar zij. ‘Dan is het goed.’

Normaal gesproken ging Jannie weg zodra ze het kind een nachtzoen had gegeven. Maar die avond bleef ze bij Louise zitten tot het meisje in slaap gevallen was.

2010

Het begon al te schemeren toen Emma de Koning in haar grijze Mini door de smalle straatjes van de Harderwijkse binnenstad reed. Het hoge tempo maakte duidelijk dat ze deze route op haar duimpje kende. Ze klakte quasigeërgerd met haar tong toen ze rakelings langs een paaltje reed.

‘Wie heeft dat ding daar nou weer neergezet? Levensgevaarlijk!’ riep ze luid, en toen grijsde ze van oor tot oor. Maar goed dat niemand haar kon horen!

Behendig draaide ze de volgende zijstraat in, om vervolgens met piepende banden tot stilstand te komen voor een donkerblauwe voordeur. Een korte claxonstoot, en een paar tellen later zwaaide de deur open.

‘Ik kom eraan!’ Druk gebarende armen en een blond hoofd waren even zichtbaar voor ze weer naar binnen verdwenen.

‘Opschieten, Liedje!’ spoorde Emma haar vriendin aan, die helaas buiten gehoorsafstand was.

Even later gingen de lichten in het huis uit en kwam Lidewij de Graaf naar buiten met een sporttas in haar hand. De voordeur knalde dicht en ze haastte zich naar de auto. ‘Sorry, Emma, sorry... Ik weet het, ik weet het, ik ben gruwelijk laat!’

Emma gaf haar vriendin een knuffel toen ze naast haar neerplofte. ‘Dat klopt, zo komen we te laat! Je doet het toch niet expres, hè?’

Nog voor Lidewij goed en wel haar gordel had omgedaan of antwoord kon geven op de wantrouwige vraag, drukte Emma alweer het gaspedaal in. ‘Maakt niet uit, we gaan gewoon ons best doen om nog op tijd te komen. Houd je vast!’

Lidewij kreunde; ze wist wat dat inhield. ‘Denk je om loslopende honden en kinderen? En als de politie je ziet...’

Emma lachte. ‘Dat zou dan de eerste keer zijn!’

Na een woeste rit draaide Emma haar autootje behendig de parkeerplaats van de sportschool op. ‘Wat zei ik je? Precies op tijd.’

Ze gaven elkaar een high five en stapten uit.

‘Goed gedaan, Em!’

Emma zwaaide haar sporttas over haar schouder en liep met haar

vriendin over de grote parkeerplaats naar de entree van de sport-school. Het was hun vaste sportavond, op de enige vrije avond van de week die Emma en haar man Dirk hadden.

Samen met Dirk was Emma eigenaar van een restaurant, gelegen in de Ermelose bossen: *Di l'Emma*, een samenvoeging van hun voor-namen. Het was ook nog eens een zeer toepasselijke naam, omdat het voor de gasten vaak een dilemma was om een keuze te maken uit de overheerlijke gerechten op de menukaart. Het verrassingsmenu heet-te dan ook *Het Di l'Emma menu: voor wie niet kan kiezen!*

Het restaurant betekende hard werken, met weinig vrije tijd. Weinig mensen realiseerden zich dat ze 's ochtends al begonnen met de voorbereidingen voor de avond. Het grootste deel van haar vriendenkring van vroeger was Emma inmiddels kwijtgeraakt. Werken in de horeca en sociale contacten onderhouden gingen nu eenmaal slecht samen. Maar de vriendschap met Lidewij dateerde al vanaf de brugklas en Emma waakte ervoor dat de klad in hun relatie kwam. Daarvoor was Lidewij haar te dierbaar.

'We zijn goed bezig, met Zumba. Ik begin er nu eindelijk een beetje in te komen. Hoelang doen we dit nu, een maand of twee? We zijn toch begin augustus begonnen?'

Lidewij fronste. 'Zo kort nog maar? Het voelt als jaren!'

'Jaren nog wel, toe maar!'

'Ach, ik ben gewoon niet zo sportief. Als ik eronderuit zou kunnen, zou ik het graag doen. Het is dat jij me komt ophalen...'

Emma porde in haar zij. 'Weet ik toch. En ik moet me er ook echt toe zetten. Daarom is het goed dat we elkaar motiveren. En zo kan Dirk in alle rust saaie en nuttige dingen doen, zoals werken aan de administratie!'

Emma bedacht tevreden hoe efficiënt de taakverdeling was tussen Dirk en haarzelf. Hij zwaaide de scepter in de keuken en zij in het restaurant als gastvrouw. Hij regelde de financiën en inkoop, zij deed de personeelszaken. Ze hadden zes man – en vrouw – personeel, drie in de keuken en drie in de bediening.

Di l'Emma was in een paar jaar tijd een begrip geworden en mensen kwamen van heinde en ver om bij hen te eten. Dirk was een creatieve en innovatieve kok, en kreeg van menig recensent lovende kritieken. Emma zorgde ervoor dat het hun gasten aan niets ontbrak en voorzag hen desgewenst van een passende wijn.

Ze dacht terug aan hoe ze Dirk had leren kennen tijdens een stage van de hogere hotelschool. Hij werkte als souschef bij het restaurant waar ze kwam werken. Het was liefde op het eerste gezicht, vertelde Dirk Wagenaar altijd aan iedereen die het maar horen wilde. ‘Eén blik in die prachtige reebruine ogen en ik was verkocht. Ik wist het gelijk: zij wordt mijn vrouw!’

Ze waren al vrij snel getrouwd, binnen een jaar. Dirk was liever eerst een poosje gaan samenwonen, maar daar wilde Emma niets van weten. Ze had het geloof dan misschien wel tijdens haar studietijd op een lager pitje gezet, maar ze hield vast aan haar principes, en voor haar was het trouwen of anders niets. Dirk was overstag gegaan, maar wilde absoluut geen traditionele bruiloft en ook geen inzegening in de kerk. Ook vond hij het onzin als Emma zijn naam zou aannemen; zó ouderwets!

Over en weer hadden ze compromissen gesloten. Ze waren alleen in het stadhuis getrouwd en hadden daarna een knalfeest gegeven. Stiekem betreunde Emma het nog weleens dat ze niet in de kerk waren getrouwd, en ook dat ze geen witte trouwjurk had gedragen die dag. Maar de herinnering aan Dirks verliefde blik toen hij haar op de ochtend van hun trouwdag voor het eerst in haar lange, goudkleurige japon zag, verzachtte dat gemis een beetje.

Verliefde blik... Ze zuchtte onwillekeurig. De laatste tijd was zijn blik niet meer zo vurig. Het leek ook wel of hij steeds meer mopperde en snauwde, wat haar een onrustig kriebeltje bezorgde. Maar de werkdruk lag op het moment dan ook behoorlijk hoog, bedacht ze vergoelijkend. Ze streefden naar topkwaliteit, en er werd in de wandelgangen gemompeld over een ster. Of ze daar nu zo blij mee moesten zijn, wist Emma niet.

Toen ze bij de voordeur van de sportschool aankwamen, viel hun oog op een papier dat daar was opgeplakt.

‘Wegens ziekte...’ Lidewij greep Emma’s arm beet, terwijl haar stem omhoogging. ‘Wegens ziekte gaat de Zumba-les vanavond niet door!’ Met wijd opengesperde ogen keek ze haar vriendin aan. ‘Je weet toch wel wat dat betekent?’

De weinig gemotiveerde dames grijnsden elkaar toe. ‘Dat we in plaats van Zumba een fitnessrondje gaan maken?’ vroeg Emma onschuldig.

‘Nee, troela! Dat onze sportavond niet doorgaat. Afgezegd, gecan-

celd. Ik zeg: meidenavond! Met een onvervalste meidenfilm erbij. En ijs, veel ijs! Met koekjesdeeg erin.'

In koor zeiden ze, bijna zingend: 'Ben en Jerry's!' Het Amerikaanse ijs was hun favoriet.

Emma sleurde Lidewij mee. 'Kom. Ik heb nog een heel grote bak ijs in de vriezer liggen. Het is even omrijden, maar een meidenfilm zonder Ben en Jerry's kan gewoonweg niet. We rijden langs mijn huis, halen het ijs en gaan bij jou film kijken. Dan kan Dirk ongestoord verder met de administratie en kunnen wij zonder mannelijk commentaar een chickflick kijken.'

Lachend stapten ze in de auto, en Emma scheurde in hoog tempo weer het parkeerterrein af, waarbij ze ternauwernood een zwarte Range Rover kon ontwijken. Het venijnige getoeter van de bestuurder deed Emma haar hoofd schudden. 'Doe niet zo boos, het was toch niet raak?'

Lidewij deed haar ogen dicht en prevelde een schietgebedje.

'Wat heb je toch een mooi huis!' verzuchtte Lidewij, toen Emma niet veel later het grindpad op draaide. De bungalow stond aan de rand van de villawijk van het Veluwe dorp Ermelo. Emma en Dirk hadden het een paar jaar geleden voor een prijke kunnen kopen en daarna compleet gemoderniseerd. De wit gestuukte buitenmuren contrasteerden fraai met de donkere kozijnen.

Emma gaf haar een kushandje. 'Thanks. Ik loop even gauw naar binnen, zo terug!'

Toen Emma kwiek naar de voordeur beende, snoof ze de pittige herfstgeur op. Het leek wel alsof er een rooklucht hing. Had Dirk de open haard aangemaakt, of kwam het bij de burens vandaan? Misschien zat hij wel met z'n laptop in de woonkamer bij de haard te werken, bedacht ze. Hij had groot gelijk.

Ze zocht de voordeursleutel op in haar overvolle sleutelbos en wilde hem net in het slot steken, toen de bos uit haar vingers glipte en op de grond viel. Met een ongeduldig geluid raapte ze hem op en even later opende ze de zware voordeur.

Emma liet de deur op een kier staan en haastte zich door de hal. Ze ving een glimp van zichzelf op in de manshoge spiegel recht tegenover de entree. Hoe sportief zag ze eruit in het zwarte lycra met felroze accenten, en met haar donkerblonde haar in een hoge paarden-

staart. Ze stak haar tong uit naar haar spiegelbeeld. Er was weinig sportiefs aan ijs eten, maar dat mocht best een keertje.

Toen ze de woonkamer binnenkwam zag ze Dirk, zoals ze al had gedacht, op de bank voor de haard zitten. Hij had een glas rode wijn in zijn hand en keek haar fronsend aan. ‘Hé, jij bent snel terug!’

‘Ja, Zumba ging niet door. En jij zit er lekker relaxed bij!’

Dirk had zijn overhemd losgeknoopt, waardoor zijn gladde, zonnebankbruine huid zichtbaar was. Zijn blote voeten rustten nonchalant op de rand van de salontafel. ‘Ja. Ik had even geen puf voor de cijfertjes. Wil je ook een wijntje?’

Emma zag nog een vol glas op tafel staan. ‘Had je al voor me ingeschonken? Sorry, Lidewij zit in de auto op me te wachten, we kwamen alleen wat ijs uit de vriezer halen. We gaan bij haar thuis een filmpje kijken.’

Al pratend liep ze naar de keuken, waar zich de deur naar de bijkeuken bevond. Dirk sprong op, zette zijn glas neer en liep snel om haar heen. ‘Kleed jij je anders even om. Dan pak ik het ijs wel voor je. Welke smaak?’

Bevreemd keek Emma hem aan. Sinds wanneer was hij zo behulpzaam? ‘Welnee, ik ga gewoon zo. Ik wil Lidewij ook niet zo lang laten wachten, en...’

Emma stopte met praten toen haar voet ergens tegenaan schopte. Het voorwerp schoof over de vloer en draaide even rond voordat het stil bleef liggen. Als bevroren staarde ze ernaar. Het was een dameschoen. Een damesschoen met een stilettohak. En hij was niet van haar.

Emma keek naar Dirk, die gebiologeerd naar de schoen bleef staren. Haar blik gleed over zijn geopende overhemd en blote voeten. Over zijn schouder zag ze de twee wijnglazen naast elkaar op de salontafel staan. Het knetterende haardvuur. Haar mond werd droog en ze slikte moeilijk.

Vanuit de hal klonk opeens de stem van Lidewij die haar riep. ‘Em? Ik bedacht net dat jij zo’n handige ijs-schip hebt, kun je die anders ook gelijk meenemen?’

Lidewij gooidde de voordeur achter zich dicht en Emma hoorde vaag het gepiep van haar gympen op de gladde plavuizenvloer terwijl ze dichterbij kwam. Dirk haalde zijn hand door zijn blonde haar en wilde iets zeggen, maar leek geen woorden te kunnen vinden. Toen

ging de deur van de bijkeuken met een ruk open.

‘Dat was op het nippertje, zeg...’

De jonge vrouw die op de drempel stond, slaakte een gillette toen ze Emma naast Dirk in de keuken zag staan.

‘Carla?’ Ongelovig keek Emma naar hun nieuwste collega die, net zo half ontkleed als haar man, in de deuropening van de bijkeuken stond. Carla deed een poging de panden van haar bloesje bij elkaar te houden terwijl ze de tweede schoen beschermend tegen zich aan hield.

Emma voelde hoe haar ademhaling zwaarder werd terwijl ze vocht tegen haar tranen. Ze had het kunnen weten! Had ze eerder op de avond al niet een kriebeltje gehad toen ze aan zijn ongeduldige houding van de laatste tijd dacht? Dirk had haar pas nog gerustgesteld toen ze voorzichtig had gevraagd hoe het zat met Carla, omdat het jonge meisje wel erg vrijpostig en flirterig naar hem toe was.

‘Carla?’ had Dirk toen luchtig gereageerd. ‘Wat denk je wel niet, Em? Een tikje te jong naar mijn smaak. Ik val op vrouwen, niet op kinderen.’

Woest draaide Emma zich nu naar Dirk toe. ‘Carla? Werkelijk waar?’

Lidewij kwam nietsvermoedend de woonkamer binnen en zag hen in de open keuken staan. ‘Daar ben je. Heb je... O!’ Ze sloeg een hand voor haar mond toen ze het schaars geklede meisje zag staan.

Emma draaide zich naar Lidewij toe. ‘Lidewij! Ik geloof dat je onze nieuwe collega nog niet kent? Dit is nou Carla! Ik was er niet van op de hoogte, maar ik ontdekte dat ze aan het overwerken is vanavond.’

Dirk keek haar met zijn helblauwe ogen dwingend aan. ‘Em, maak nou geen scène. Dit heeft echt niets om het lijf ...’

Emma voelde een hysterische lachbui opkomen die ze met moeite onderdrukte. ‘Nee, dat scheelt inderdaad niet veel!’ zei ze verbeten, terwijl ze naar Carla keek. Ze raapte de schoen van de vloer. ‘Deze is van jou, geloof ik. Pak aan en maak dat je wegkomt!’

Carla griste de schoen uit haar hand en stormde naar de hal. Bij de deur draaide ze zich om. ‘Maar hij zei dat jullie gingen scheiden!’ Haar toon was verdedigend.

Emma veegde haar hand af aan haar sportlegging, alsof ze iets smerigs had aangeraakt. Met een koude blik keek ze naar Dirk. ‘Dat

zou dan voor het eerst zijn, dat hij voor zijn liefje van de dag wil scheiden. Maar het klopt wel wat je zegt. Ik heb namelijk gezegd dat als hij ooit weer over de schreef zou gaan, dat het einde van ons huwelijk zou zijn.'

Dirk stak verzoenend zijn hand naar haar uit. 'Em...'

Maar Emma deed een stap achteruit. 'Jij...'. Ze wees naar Dirk. 'Jij gaat nu weg, en ik wil je hier de eerstkomende uren niet meer zien. Ik pak mijn spullen en als jij thuiskomt, ben ik weg. Ik wil geen seconde langer in dit huis blijven dan nodig is.'

Dirk opende zijn mond, maar voordat hij iets kon uitbrengen, gilde Emma: 'Nu!'

Met opeengeklemd lippen beende hij weg. Hij graaide zijn schoenen en sokken van de vloer in de zithoek en na een felle blik op zijn vrouw verdween hij de gang in.

Lidewij haastte zich naar Emma toe en sloeg haar armen om haar heen. Emma stond doodstil tot ze na een paar minuten het geluid van een wegrijdende auto hoorde. Toen maakte ze zich los uit de armen van haar vriendin en rende naar het toilet. Radeloos hoorde Lidewij hoe Emma overgaf tot er niets meer kwam.

1981

Na een jaar durfde Lena te zeggen dat ze volledig ingewerkt was bij Sluys Bouw. Ze wist van de hoed en de rand en vond het een heerlijk gevoel dat zij de vraagbaak was voor menigeen. Vooral voor haar baas, Jan Sluys. Hij zag haar als zijn steun en toeverlaat, iets wat hij ook met grote regelmaat tegen haar zei.

Wat ook steeds vaker gebeurde, was dat hij haar mee uit eten vroeg. Soms waren ze de hele dag op stap geweest naar een groot-handel of bouwplaats. Als ze dan weer richting Harderwijk gingen, vroeg hij steevast of ze het leuk vond om de dag af te sluiten met een drankje of een hapje.

Maar ook Lena's antwoord was steevast hetzelfde: 'Nee, dat lijkt me geen goed idee. Laten we privé en zakelijk gescheiden houden.'

Ze wilde ervoor waken dat ze in eenzelfde situatie terechtkwam als haar voorgangster, die verliefd was geworden op haar baas. Deze baan was belangrijk voor haar. Hij gaf haar niet alleen financiële stabiliteit, maar ook diepe voldoening, het gevoel nodig te zijn. Dat kon en wilde ze niet op het spel zetten door vertrouwelijker met haar baas om te gaan dan ze nu deed.

De sfeer tussen hen was goed te noemen. Ze konden uitstekend samenwerken en er was altijd ruimte voor een grapje of juist een serieus gesprek. Lena merkte dat ze er elke dag meer naar uitkeek om hem te zien.

Toen ze op een warme zomeravond weer eens aan het overwerken waren, gooide Jan opeens zijn pen neer. Verrast keek Lena op.

'Ik ben het beu. Heb je gezien wat een mooie avond het is?'

Lena keek naar buiten. De zon scheen nog volop en er fietsten drommen mensen in zomerse kleding voorbij, en het leek wel of ze allemaal blij keken. 'Dat is het zeker. Maar het werk...'

Jan stond abrupt op. 'Het werk zal er altijd zijn. Later, als we terugkijken op ons leven, zullen we nooit zeggen: "Had ik maar wat meer gewerkt." Of wel dan? Weet je wat wij gaan doen?'

Lena keek hem vragend aan.

'We nemen gewoon die stapel mee en gaan ermee op een terrasje zitten. Dat is een veel beter idee dan die eeuwige chinees.'

Lena stond op het punt om met haar gebruikelijke excuus aan te

komen, toen hij zijn wijsvinger opstak. ‘En nu niet zeggen dat je zaken en privé gescheiden wilt houden. Dit is zakelijk; we gaan gewoon buiten werken!’

Lachend liet Lena zich overhalen. Stapels papier verdwenen in Jans aktetas en binnen de kortste keren zaten ze op een terrasje aan de Grote Markt. Lena hief haar gezicht op naar de laatste zonnestralen. ‘Wat heerlijk,’ verzuchtte ze. ‘En wat een goed idee was dit, Jan!’

Toen hun bestelling was opgenomen, ging Jan naar binnen om van de telefoon gebruik te maken. ‘Even naar huis bellen.’

De zon ging onder terwijl ze druk pratend van hun biefstuk genoten. Ze dronken sprankelende witte wijn en de aktetas stond vergeten onder de tafel.

Toen de kelner uiteindelijk kwam vragen of ze nog iets toe wilden gebruiken, keek Lena verschrikt op haar horloge. ‘Is het al zo laat? We hebben nog helemaal niets gedaan!’

Jan lachte zacht. ‘Toch wel. We hebben gezellig gedineerd. Elkaar beter leren kennen, wat goed is als je zo intensief samenwerkt. Zie je nou wel dat het helemaal zo erg niet is om privé en zakelijk met elkaar te vermengen? Wil je nog een kop koffie?’

Ze bestelden beiden een zwarte koffie. In het zachte lamplicht keek Jan Lena een poosje zwijgend aan. Ze werd er onzeker van en kreeg een kleur.

‘Wat is er, heb ik een vlek op m’n voorhoofd?’ grapte ze.

Jan glimlachte. ‘Ik bedacht alleen dat ik het heerlijk vind om met jou aan tafel te zitten. Ik zou dit graag vaker doen. En jij?’

Lena keek hem met grote ogen aan. ‘Zo erg was het inderdaad niet,’ wist ze stamelend uit te brengen, waarop hij diep lachte. Lena zag dat zijn ogen spleetjes werden en smolt weg. Voor geen goud zou ze toegeven dat ze het liefst elke dag met hem aan tafel zou zitten!

2010

Lidewij kwam thuis van haar werk en zag dat de gordijnen nog half dichtzaten. Blauwachtig licht flikkerde in de woonkamer. Ze zuchtte.

Emma was nu al bijna een maand haar gast. Toen zij op de bewuste avond – die ze de bijnaam Carla-gate hadden gegeven – haar koffers pakte, had Lidewij meteen gezegd dat ze bij haar kon logeren zolang ze wilde. Een aanbod dat Emma gelijk geaccepteerd had.

Maar in al die tijd was Emma bijna niet van de bank gekomen. Ze zat maar in de woonkamer in haar geruite pyjama en donkerblauwe badjas, te kijken naar dvd's of herhalingen van tv-programma's. Lidewij maakte zich grote zorgen. Emma had in het begin veel gehuild, maar had niet goed kunnen praten over wat er gebeurd was. Dagenlang keek ze stoïcijns naar het televisietoestel. Zo ook vandaag.

‘Hoi, Em. Hoe was je dag?’ deed Lidewij vrolijk.

Emma keek verwonderd op. ‘Ben je nu alweer terug?’

Lidewij liep gelijk de keuken in om aan het eten te beginnen, want het was al behoorlijk laat, ook al had Emma dat niet door. Ze leek alle tijdsbesef kwijt te zijn.

Haar baan als journalist zorgde ervoor dat Lidewij vaak op onregelmatige tijden at, dus ze kon er aardig goed tegen. Maar nu rammelde haar maag al hevig, terwijl ze nog moest beginnen met koken. Jammer genoeg kwam het niet in Emma op om iets klaar te maken. Als Lidewij er niet op lette, at Emma gewoon helemaal niet.

Haar mobieltje ging. Op het scherm stond dat het haar moeder was. Ze nam op terwijl ze in de koelkast keek. ‘Hé mam, wat leuk dat je belt!’ Ze pakte een bakje van een schap en snoof even aan de inhoud. Met een vies gezicht zette ze het op het aanrecht. ‘Nee, ik ben niet verkouden. Ik rook aan de klikjes in mijn koelkast, maar helaas zit er niets geschikts bij om op te warmen.’

Ze luisterde even en keek over haar schouder naar de woonkamer, maar Emma was geheel verdiept in wat ze op het scherm zag.

‘Nee, het gaat niet goed met Emma. Ze lijkt wel een plant! Ze zit daar maar, kijkt tv, en als ik haar niet voer, eet ze helemaal niets. Huilen doet ze ook niet meer. Ze is gewoon murw geslagen,’ zei Lidewij op gedempte toon. Ze opende het vriesvak terwijl ze luisterde.

‘Ik heb nog wel een lasagne. Zal ik anders langskomen? Je vader is er vanavond toch niet. Dan kunnen we samen eten. Het is alleen wel bevroren lasagne.’

Verrast door het voorstel van haar moeder deed ze het deurtje weer dicht. ‘Nou, graag! Ik ben dol op lasagne! En het geeft niet dat het nog bevroren is, mijn oven staat voor niets. Fijn, dan zie ik je zo!’

Gauw ruimde ze de keuken en de kamer wat op, zodat het voor het oog netjes was. ‘Mijn moeder komt zo. M’n vader is de hort op en ze komt hier gezellig eten,’ zei ze opgewekt tegen Emma, die alleen maar even humde en knikte.

Moedeloos keek Lidewij naar haar vriendin. Hopelijk kon haar moeder iets betekenen!

Nog geen kwartier later vond Emma zichzelf terug onder de warme douche. Ze was een beetje beduusd door hoe Lidewijs moeder, Annet de Graaf, het heft in handen had genomen zodra ze de kleine stadswoning binnen was komen waaien. Ze had haar dochter als begroeting een ovenschaal in de handen gedrukt en had zich vervolgens op Emma gericht.

Voor Emma wist wat er gebeurde, was ze naar boven gebonjourd om zich op te frissen voor het eten. ‘Was lekker je haar, want dat is wel nodig. Ik zal intussen wat kleren voor je klaarleggen.’

Emma had in de spiegel gekeken en was ineengekrompen bij het zien van haar vette lokken. Waarom had ze dat vanmorgen zelf niet gezien toen ze in de spiegel keek? Had ze überhaupt wel in de spiegel gekeken? Haar goudbruine ogen leken wel twee keer zo groot in haar ingevallen gezicht. Geen dieet zo goed als een verbroken relatie, bedacht ze smalend.

Toen ze zich had aangekleed en haar natte haren had geföhnd liep ze naar beneden, waar het al heerlijk rook naar Italiaans eten. Haar maag begon opeens te rammelen.

‘Zo, een heel ander mens!’ zei Annet de Graaf opgewekt. ‘Ga zitten, meiden, dan pak ik de lasagne erbij.’

Na een kort dankgebed schepte Annet hun borden vol. ‘Ook wat sla erbij, Emma?’

Lidewij had een fles rode wijn opengetrokken en een mandje met afgebakken stokbrood en kruidenboter op tafel gezet. ‘Wat een feestmaal zo, mam. Bedankt!’

Emma nam voorzichtig een hapje, de lasagne was erg heet. ‘Het is heerlijk, mevrouw De Graaf,’ zei ze.

Annet keek verheugd. ‘Terwijl het zo’n eenvoudig recept is.’ Vervolgens somde ze de ingrediënten op en legde de bereidingswijze uit die ze van een Italiaanse vriendin had overgenomen.

Emma glimlachte. Annet was een van de weinige mensen die ze kende die zich niet geïntimideerd voelde door het feit dat Emma een bijna-sterrenrestaurant had. Voorheen, toen Dirk en zij nog weleens met vrienden aten, hadden die soms beschaamd gemompeld als ze hen iets voorschotelden. ‘Het is niks bijzonders, hoor, vergeleken met wat jullie gewend zijn...’

Maar Annet de Graaf had daar geen last van. Ze kende Emma dan ook al vanaf dat ze bij Lidewij in de brugklas zat. Als tiener had Emma menig uurtje doorgebracht in huize De Graaf. De meisjes zaten samen op de middelbare school in Ermelo, Groevenbeek. Ze hadden elkaar op de open dag al ontmoet en beiden kozen daarna voor deze school in plaats van een school in Harderwijk, waar ze allebei woonden. Lidewij vooral omdat zij en haar ouders de school zo positief christelijk vonden, Emma omdat het de school was waar ze simpelweg het beste gevoel bij had.

Samen hadden ze al die jaren heen en weer gefietst. Emma’s ouders waren altijd druk aan het werk, dus streken ze meestal bij Lidewij thuis neer na schooltijd. Emma genoot van de warmte en de gezelligheid in het gezin en bleef geregeld eten. Doordat ze veel over het geloof spraken aan tafel, kreeg Emma ook interesse in de kerk. Haar ouders vonden het maar raar, maar zagen er geen kwaad in toen hun dochter meedeelde dat ze in het vervolg met de familie De Graaf mee zou gaan naar hun kerk in Ermelo.

Samen met Lidewij kwam ze in een jongerengroep van de kerk terecht, waar ze veel mee optrokken. Hoewel Emma door haar studie en later haar werk het contact met de groep was kwijtgeraakt, sprak Lidewij nog regelmatig met ze af voor een etentje of een gezellige avond.

Annet bracht het gesprek op Lidewijs werk. ‘Is het goed gegaan met dat interview, met die kunstenaar waar je het over had?’

Lidewij begon geanimeerd te vertellen en Emma hoorde haar verwonderd aan. Welke kunstenaar? Waar was Lidewij eigenlijk de laatste tijd mee bezig geweest? Ze voelde zich beschaamd toen ze zich

realiseerde dat ze de afgelopen weken zo goed als geen belangstelling had getoond voor het leven van haar vriendin. Ze was zo opgegaan in haar eigen misère!

Ze sloot haar ogen even. Wat een vreselijke gast moest zij zijn geweest voor Lidewij.

‘Gaat het, liefje?’ vroeg Annet.

Emma sperde haar ogen weer open en zag twee paar bezorgde ogen op zich gericht. Ze glimlachte waterig. ‘Ik bedacht wat een waardeloze gast ik voor Lidewij ben geweest. Dat ik helemaal opging in mezelf. Sorry, Liedje, dat heb je niet verdiend.’

Er stonden tranen in haar ogen en Lidewij legde haar hand op die van Emma. ‘Gekkie, dat is toch logisch. Maar ik begon wel een tikje wanhopig te worden, Em. Bang dat je erin zou blijven hangen!’

Annet schonk de glazen nog eens vol en keek Emma vorsend aan. ‘Zou het helpen als je erover praatte? Ik begreep van Lidewij dat je daar tot nu toe geen behoefte aan hebt gehad.’

Emma nam een slokje wijn en speelde met een stukje stokbrood dat ze uit het mandje had gepakt. ‘Wat valt er te zeggen? Dirk is vreemdgegaan en ik heb hem verlaten,’ zei ze gelaten.

Aarzelend nam Lidewij het woord. ‘Zeg het maar als ik het verkeerd heb, maar ik kreeg de indruk dat dit niet de eerste keer was, of wel?’

Tranen brandden in Emma’s ogen en ze nam een grote slok wijn om de brok in haar keel weg te spoelen. ‘Dat heb je goed. Het was de vijfde keer.’

Moeder en dochter maakten hetzelfde schrikgeluid.

‘Meisje toch,’ zei Annet aangedaan.

Toen stroomden de woorden als vanzelf uit haar mond. Emma vertelde hoe het op hun trouwdag al begonnen was. ‘Ik betrapte hem op het damestoilet van het restaurant. Met Inge, een van mijn jaargenootjes nog wel. Zij ging er gelijk vandoor en hij beweerde dat zij degene was geweest die hém had belaagd; hij had haar niet gekust, hij wérd gekust.’ Ze schudde haar hoofd. ‘Mijn moeder trof ons ruziënd aan. Zij sprak me streng toe dat ik nu een getrouwde vrouw was en niet gelijk de handdoek in de ring kon gooien. Hij had het toch uitgelegd? Nou dan. En ik wilde me toch niet de schande op de hals halen door alles af te blazen? Mijn huwelijk zou bekendstaan als het kortste huwelijk in de geschiedenis. Enzovoort, enzovoort...’

Peinzend keek ze voor zich uit, nam afwezig een hapje van het stokbrood. ‘En daarna... Hij is nogal van het aanraken en aanhalen, dus ik wilde ook niet op elke slak zout leggen. Hier een arm om een schouder, daar een hand op een onderrug. In het tweede jaar van ons huwelijk kwam hij een keer een nacht niet thuis nadat hij een aangeschoten vrouwelijke klant naar huis bracht. Haar gezelschap was al naar huis en zij kwam dermate wankelend van het toilet dat we het niet verantwoord vonden haar zelf te laten autorijden. Hij had zijn telefoon niet bij zich en toen hij maar niet terugkwam, stond ik op het punt de politie te bellen. Maar opeens kwam hij doodleuk om zes uur ’s ochtends het huis weer binnenwandelen. Verformfaaide kleren, bloeddorlopen ogen...’ Emma glimlachte droevig. ‘Volgens hem was het alleen maar een “zwak momentje” geweest. Hij zei toen dat hij er toch ook niets aan kon doen dat vrouwen als vliegen op de stroop op hem afkwamen, zijn uiterlijk was hem immers ook maar gegeven. ‘Een knappe man heb je nooit alleen’, droeg hij ook nog aan als argument.’

Annet blies verontwaardigd haar adem uit.

‘En daarna had meneer nog iets met onze buurvrouw van toen.’

Lidewij trok haar wenkbrauwen op. ‘Die alleenstaande vrouw met dat lange zwarte haar, die altijd op jullie verjaardagen kwam?’

Emma lachte kort. ‘Kwam, ja. Maar het jaar erop dus niet meer. Niet lang daarna kochten we ons nieuwe huis. Tijdens de verbouwing kwam de knappe dochter van de aannemer af en toe bijspringen. Haar vader heeft Dirk zo ongenadig de les gelezen toen hij hen samen in het schuurtje aantrof, dat hij van geluk mag spreken dat hij toen geen pak slaag heeft gekregen. Daarna moesten we natuurlijk wel op stel en sprong een andere aannemer zien te vinden.’

Emma wist zich te herinneren dat Lidewij destijds had gevraagd wat er in vredesnaam gebeurd was. Een aannemer liet toch niet zomaar midden in een verbouwing de klus schieten? ‘Meningsverschilletje,’ had Emma toen luchtig gedaan.

‘Voor mij was de maat toen vol,’ zei Emma nu ferm. ‘Ik heb hem op dat moment een ultimatum gesteld: als het nog één keer zou gebeuren, zou ik een scheiding aanvragen. Vanaf die dag leek het goed te gaan. Hij flirtte nog wel, maar daar bleef het bij. Tot Carla bij ons kwam werken.’ Verdrietig keek Emma haar tafelgenoten aan. ‘Ik vond haar nogal vrijpostig naar Dirk toe, maar hij bagatelliseerde het

door te zeggen dat ze wel erg jong was, amper twintig. Een kind nog! Nou, dat weerhield hem er niet van om haar bij ons thuis uit te nodigen zodra ik mijn hielen gelicht had. In ons eigen huis, nota bene. Ik blijf me afvragen of dit de eerste keer was, of dat het vaker gebeurd is. En waar hij in huis allemaal met haar... nou ja, je weet wel wat ik bedoel,' besloot ze haar verhaal. Een huivering doortrok haar.

'Wat bezielt die vent?' briepte Lidewij. 'Als hij jou heeft, wat moet hij dan met al die andere vrouwen? En wat mankeert die vrouwen, om met een getrouwde vent aan te pappen?'

'Wie weet,' zei Annet schouderophalend. 'Misschien heeft hij wel zo veel behoefte aan bevestiging, dat hij het van meerdere mensen moet krijgen. Zou hij niet in therapie willen?'

'Nee, daar viel niet over te praten. Dat heb ik gelijk de eerste keer aangekaart, en daarna elke keer wanneer het misging. Hij is gewoon een gezonde, Hollandse vent met normale behoeftes, zegt hij.' Emma keek triest voor zich uit.

Lidewij wreef over haar schouder. Ze keek nog steeds verontwaardigd.

Annet begon de borden op te stapelen. 'Kom, wij ruimen even op, Lidewij. Ik wil jou namelijk zo een voorstel doen, Emma. Ga jij maar vast lekker in de woonkamer zitten, dan zet ik thee water op.'

Onderzoekend keek Emma haar aan, maar Annet liet verder niets los. 'Ik vertel het zometeen, ga jij maar lekker zitten.'

Emma plofte op de bank, benieuwd naar wat Annet te vertellen had.